

Trobada del **Grup de Lectura Meteora** a Documenta
Pau Claris, 144, Barcelona

19 d'abril de 2021

Pentimento, d'Antoni Real

Aspectes generals

La majoria de membres del Grup va manifestar que la novel·la els havia agradat molt, sobretot per la barreja entre la visió històrica i social de la Rambla i la vida d'un artista com Aleix Clapés, molt poc conegut de la gent, fet que va causar sorpresa entre molts dels assistents.

Una lectora, com l'autor també veïna de la Rambla, va considerar que, en un primer acostament al llibre, els canvis temporals l'havien desconcertat una mica, i que a partir d'una segona lectura va aconseguir treure'n un gran rendiment i una identificació més gran. El que va quedar clar és que no és recomanable llegir el llibre per etapes distanciades en el temps, perquè el canvi d'escenaris i d'èpoques pot resultar difícil de situar si no es fa una lectura bastant seguida.

Es va valorar molt positivament que l'obra no t'ofegui de documentació, fins al punt que et quedes amb ganes de saber-ne més, sobretot d'Aleix Clapés i el seu vessant artístic i de relacions amb les grans figures de l'època com Gaudí, Güell, Picasso, etc.

Per a d'altres, va ser interessant el descobriment de la paraula *pentimento* i el seu significat dins l'àmbit de la pintura i també en general; l'obra incita a conèixer Aleix Clapés com a pintor, i també com a home tribulat i turmentat.

L'obra es va considerar amena i ben escrita, amb detalls de gran delicadesa com la descripció de mobiliaris antics o els mateixos quadres de Clapés.

Per a molts, llegir els fragments dedicats a les anècdotes o les llegendes de la Barcelona vella va ser com una crida a activar els records de paisatges comuns per a molts barcelonins.

Es va acordar que el llibre és, sense cap mena de dubte, un gran i sentit homenatge a la Rambla.

Aspectes formals

Algunes opinions van plantejar que l'estructura del llibre pot resultar un pèl complicada al principi, tot i que la tipografia ajuda a donar pautes. Un cop s'entra en el joc dels tres temps narratius, tot ve més rodat. En general es va trobar adequat que al final del llibre sortissin publicats en color els quadres de Clapés a què fa referència el text.

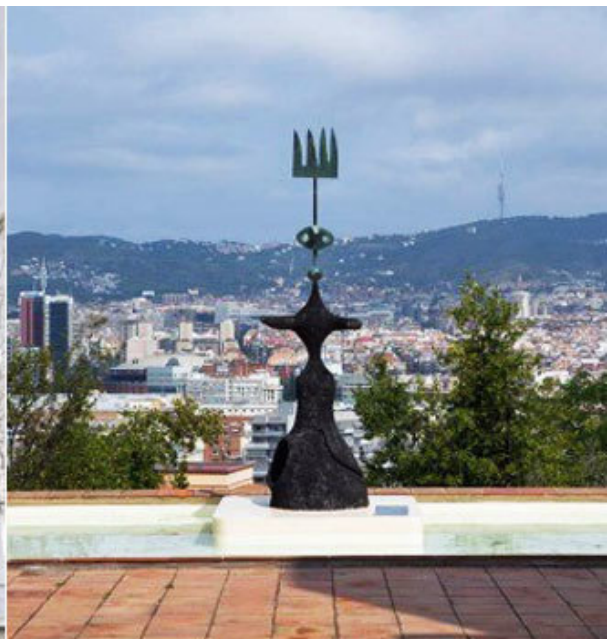
Argument

L'obra es pot definir com una ficció històrica, però també com una novel·la costumista i contemporània. Ens envolta de bon començament el concepte del *pentimento* (el penediment) en un gran doble sentit: el del pintor Aleix Clapés (amb les rectificacions d'algunes obres seves perquè resultaven excessivament compromeses) i el del protagonista anònim de la novel·la, que per por o per autoprotecció ens amaga un fet molt important que no es desvetllarà fins al final de l'obra. Es tracta d'una situació irreversible

amb la seva dona, que serà el causant dels deliris que fan que la seva ment torni indefectiblement a la Rambla de la seva infantesa o a la de l'època del pintor Clapés i la seva assistenta Catalina.

El pròleg de l'Elvira

Pentimento és un llibre molt especial per al Grup de Lectura perquè tant l'autor, Antoni Real, com la prologuista, Elvira Jou, formen part de fa molts anys del Grup i ens han acompanyat amb els seus comentaris durant moltes tardes de dilluns i a través de moltes lectures. La nostra companya Elvira va ser de les primeres persones a llegir l'original de *Pentimento*, érem a l'agost de 2017 i l'Elvira mantenia correspondència sobre el llibre amb l'Antoni, que en aquells dies era a Moscou, seguint la pista precisament d'un dels quadres més impressionants d'Aleix Clapés, *El peó*, que se sabia que havia viatjat a la Unió Soviètica cap al 1920. Per tal de redactar les seves impressions sobre el llibre, l'Elvira havia decidit baixar fins a la Rambla i instal·lar-se al Cafè de l'Òpera, per trobar-se més en situació. Cap a les cinc de la tarda, quan estava a punt de sortir de casa, va horroritzar-se del que deia la ràdio. Era la fatídica tarda del 17 d'agost de 2017 i una absurda matança perpetrada pel fanatisme havia tacat de sang la Rambla des de Canaletes fins al Pla de l'Os, aturant-se just damunt del mosaic de Joan Miró, el que dona la benvinguda als forasters arribats per mar. (El mosaic que dona la benvinguda per aire és el del aeroport del Prat i el de la benvinguda per terra —que no vam recordar en el moment de la trobada— es va quedar lamentablement en projecte: es tractava d'una estàtua de grans dimensions que havia d'instal·lar-se al Parc de Cervantes per saludar els visitants que entressin per carretera per la Diagonal. La maqueta la podeu veure a la Fundació Miró (foto dreta). Una estàtua de Miró molt semblant, però, se'n va anar cap als Estats Units i es va convertir en la celebèrrima “Miss Chicago” (foto esquerra), admirada per tothom, i com podeu observar a la imatge les semblances són incontestables.)

Finalment, el setembre següent, l'Elvira i l'Antoni poden retrobar-se al Cafè de l'Òpera i l'autor li demana un pròleg a la lectora. I l'Elvira s'inspirarà en els colors del mosaic mironià del Pla de l'Os, com a lloc simbòlic barceloní i per la seva funció de palimpsest, un mateix lloc que permet emetre dos o més missatges superposats, talment com un *pentimento* pictòric: primer la simbologia de Miró, després el dol per la tragèdia, i finalment la recuperació de la simbologia inicial, sempre, però, ja associada al dol sofert.

Una altra membre del Grup, Montse Velasco, també havia llegit el primer esborrany de l'obra (sense fotos) i va remarcar que li va resultar de gran interès imaginar-se i conèixer els quadres d'Aleix Clapés només a través de les paraules descriptives de l'autor. L'obra, va també dir, li va agradar des del primer moment.

Antoni Real, l'autor

Com que vam tenir la sort que Antoni Real ens acompanyés a la trobada, vam poder escoltar de la seva veu que el nucli de l'obra el va configurar a partir de la decisió terrible d'haver de desconnectar un ésser estimat en estat terminal (allò que en l'obra ve simbolitzat pels endolls que van apareixent). Un altre propòsit de Real era reivindicar la figura d'Aleix Clapés, que era besavi de l'autor. I un tercer propòsit era la recuperació o la mitificació de la Rambla com a paisatge de la seva infància i joventut, el flux de records d'Antoni Real que dibuixen la Rambla dels anys seixanta i setanta.

Pel que fa a les sessions psiquiàtriques, importants en el llibre, Antoni Real ens va dir que, generalment, només tenen lloc en la psiquiatria privada, ja que en l'àmbit públic no se solen fer sessions periòdiques personalitzades.

Ens va confirmar que l'obra va ser escrita abans dels atemptats d'agost de 2017; va confessar que d'aleshores ençà té la necessitat d'anar a Rambla almenys un cop al mes. Com a periodista, va fer unes fotos de la Rambla deserta durant el confinament de la pandèmia que causen una gran impressió quan es contempla aquest populós carrer completament buit.

Ens va parlar de la por que li generava el carrer Aroles, un lloc sinistre amb records tenebrosos de fets violents, ja que l'habitació d'infantesa de l'autor hi donava.

Antoni Real va comentar que l'obra li va resultar difícil d'escriure, per tant dedueix que per a alguns lectors pugui tenir també un punt de dificultat. Volia donar vida al seu besavi, un artista esplèndid, envoltat per les grans personalitats de l'època, però d'un caràcter esquerp i emmurriat, poc social, que no el va ajudar a triomfar i ser reconegut.

L'autor també ens va confessar que li fa certa por escriure, per això necessita col·laboradors —primers lectors— que li generin autoafirmació amb els seus comentaris i li esvaneixin els temors. També ens va assegurar que li fa pànic llegir-se un cop publicat, perquè ja no pot rectificar allò que pugui considerar millorable.

També ens va explicar que el 18 d'agost de 2017 era a Moscou, i que encara recorda la impressió que li va causar que tots els diaris russos reproduïssin en portada la fotografia de la furgoneta, aturada al Pla de l'Os, que havia provocat la tragèdia de la Rambla.

Sobre el personatge de Catalina, va comentar que generalment en l'obra va vestida de dona gran, però que no ho és. És un personatge de ficció, molt important en la novel·la,

que l'autor utilitza perquè Aleix Clapés, el personatge històric real, no hagi d'entrar tant en la ficció argumental.

També va remarcar la funció en l'obra de les aurores boreals vistes pel protagonista, que són l'indicador dels deliris que pateix i el salt a l'element fantàstic del llibre.

Antoni Real va insistir en el fet que el seu besavi era un home de caràcter difícil que no es relacionava excessivament i no va pertànyer a cap de les capelletes de l'època. Un dels seus *pentimenti* com a pintor va produir-se en un quadre sobre la ridícula dels vaixells espanyols a la guerra de Cuba davant la fortalesa de l'armada nord-americana, pintura criticada pels seus protectors i mecenes perquè deixava en evidència l'exèrcit espanyol.

També ens va parlar dels secrets amagats de la Rambla, com el del Palau Moja, els seus estadants i el rumor prou fonamentat que Maria Gayón, la marquesa de Comillas, anava darrere de Jacint Verdaguer no només per temes d'espiritualitat. La poca o mala informació sobre aquest lloc concret de la Rambla en una ruta turística que Antoni Real va poder escoltar va ser un dels desencadenants de la novel·la: explicar una Rambla que només coneixen els que hi han viscut. Com el projecte d'atemptat contra Franco de l'any 1966, planejat des de la botiga de Can Beristain i frustrat perquè el dictador, espantat pel magnicidi de Kennedy, no va passejar-se mai més en el seu Rolls Royce descapotable.

O com l'incendi del Liceu, amb el precedent d'un conflicte d'anys amb el veïnat que estava en punt mort i el foc, molt oportunament, va desencallar. Antoni Real va recordar que si l'incendi en comptes de ser el gener de 1994 hagués estat el mes d'abril, el foc, que s'hauria propagat pels arbres, hauria estat molt més destructor. També va rememorar la seva visió d'infant dels decorats del Liceu parats al mig de la Rambla, en les operacions de càrrega i descàrrega.

I finalment ens va comentar que viure a la Rambla no era cap meravella, ja que durant molts anys ha estat i, segons com, encara és un perill per al veïnat (per les manifestacions, aglomeracions, corredisses davant la policia, delinqüència, etc.). I va cloure recordant que els barcelonins havien abandonat la Rambla per culpa de l'esclat del turisme, i ara, des de l'atemptat de 2017, hi ha com un procés de retrobament dels ciutadans amb la més barcelonina de les vies urbanes.

Pròxima trobada del Grup: dilluns, 17 de maig de 2021, 19h. Llibreria Documenta.

Obra: *La pacient silenciosa*, d'Alex Michaelides

Us recordem que Llibreria Documenta us fa un **5% de descompte** de les obres que llegim com a participants en el Grup de Lectura (per encàrrecs: **93 317 25 27**).

Més informació sobre el Grup de Lectura Meteora: www.editorialmeteora.cat